

NOBLE Z EKONOMII 2009

W poniedziałek, 12 października 2009 roku ogłoszony został werdykt w sprawie tegorocznej Nagrody Banku Szwecji im. Alfreda Nobla w dziedzinie ekonomii. Jej laureatami zostali: Elinor Ostrom (ur. 1933) za wykazanie jak wspólna własność może być zarządzana przez zrzeszenia użytkowników oraz Oliver Eaton Williamson (ur. 1932) za teorie rozwiązywania konfliktów kooperacyjnych.

E. Ostrom, pierwsza w dziejach ekonomicznego Nobla kobieta, jest absolwentką Uniwersytetu Kalifornijskiego w Los Angeles (UCLA) i wykładowcą na Indiana University. Z kolei O. E. Williamson, studiował ekonomię i zdobywał kolejne stopnie naukowe na Uniwersytecie Stanforda, w Massachusetts Institute of Technology (MIT) i Carnegie Mellon University w Pittsburgu. W Polsce znany jest m.in. z książki *Ekonomiczne instytucje kapitalizmu*, (PWN, 1998), w której dogłębnie omówił rozwiniętą przez siebie teorię kosztów transakcyjnych. Koszty transakcyjne, według O.E. Williamsona są w gospodarce tym, czym we fizyce jest tarcie. To one bowiem przesądzają „czy strony wymiany współdziałają harmonijnie, czy też występują ciągłe nieporozumienia i konflikty, prowadzące do opóźnień, załamania i innych zakłóceń? Analiza kosztów transakcyjnych zastępuje dotychczasową koncentrację na technologii i kosztach produkcji (lub dystrybucji), badaniem kooperatywnych kosztów planowania, adaptacji i nadzoru nad wypełnianiem zadań przy różnych strukturach zarządzania”.

Z perspektywy zwłaszcza ostatnich kilkunastu miesięcy można stwierdzić, że wybór tegorocznych Noblistów jak najbardziej odpowiada duchowi czasu (niem. *Zeitgeist*) i to w znacznie większym stopniu, niż można by przypuszczać. Uwaga ta dotyczy szczególnie Polski, gdyż z naszej perspektywy, wsłuchując się w publiczny dyskurs, można ciągle odnieść wrażenie, że czas dla wielu luminarzy krajowej ekonomii i wtórującym im znakomitej większości mediów, zatrzymał się gdzieś podczas Wojny w Zatoce i operacji Pustynna Tarcza. Problem ten stał się zresztą niejednokrotnie przedmiotem dygresji, na które pozwolił sobie niżej podpisany, starając się przy okazji artykułować poglądy nieco odmienne od dominującego u nas tzw. głównego nurtu w ekonomii.

Oboje tegoroczni laureaci reprezentują nurt ekonomii instytucjonalnej, którego intelektualnych korzeni upatrywać należy jeszcze w niemieckiej oraz angielskiej szkole historycznej. Najwybitniejszymi przedstawicielami tej pierwszej byli Friedrich List (1789 – 1846), Wilhelm Roscher (1817 – 1894), a także duża bardziej znani w Polsce: Max Weber (1864 – 1920, autor sławnej pracy: *Etyka protestancka a duch kapitalizmu*) oraz Werner Sombart (1863 – 1941). W przypadku szkoły angielskiej przynajmniej wymienić powinno się takie postacie jak: Thomas E. C. Leslie (1825 – 1882), J.K. Ingram (1823 – 1907), czy Richard H. Tawney (1880 – 1962).

W ujęciu *sensu stricte* termin „ekonomia instytucjonalna” odnosi się współcześnie do dorobku amerykańskiej myśli ekonomicznej, z którym wiążą się nazwiska Thorsteina Bunde Veblena (1857 – 1926), Wesley Clair Mitchel (1874 – 1948) i Johna Rogersa Commonsa (1862 – 1945). T. Veblen, uchodzący za jednego z najbardziej inteligentnych, a zarazem oryginalnych i barwnych ekonomistów swoich czasów (autor m.in. nieprzemijającej koncepcji „Teorii klasy próżniaczej”), opierając się

na społecznych aspektach ekonomii uznał, że ludzie kierują się w swoim postępowaniu czterema głównymi instynktami:

- opiekuńczą skłonnością wobec własnej rodziny i członków wspólnoty rodowej,
- instynktem dobrej roboty,
- czystą ciekawością poznania,
- zachłannością.

Wymienione powyżej instynkty determinują działanie osoby ludzkiej w społeczeństwie. Pewne postawy stają się czasem zwyczajami, a równocześnie określone sposoby myślenia tworzą ogólne normy i wzorce obowiązujące w danej wspólnocie, żyjące później swoim życiem, tzn. ewoluując lub zanikając. Takie utrwalone postawy, wzorce myślenia i zachowania, a także obyczaje legły u podstaw robiącego dziś na Zachodzie furorę pojęcia „instytucja”, głównej kategorii postrzegania gospodarki, nie jako formuły o nieskończonej ilości matematycznych równań, ale jako systemu społeczno – ekonomicznego, w którym przymiotnik „społeczny” jest nie mniej istotny, niż „ekonomiczny”. W Polsce najślawniejszym przedstawicielem instytucjonalnego kierunku myślenia jest socjolog i politolog Pani Profesor Jadwiga Staniszkis (ur. 1942), uważana również za najwybitniejszego badacza i obserwatora polskich przemian.

Laureaci Nagrody Nobla z Ekonomii w latach 1969 – 2009

Rok	Laureaci	Tytuł przyznania nagrody
2009	Elinor Ostrom Oliver E. Williamson	Za osiągnięcie w dziedzinie zarządzania ekonomicznego
2008	Paul Krugman	Za analizę wzorców handlu i lokalizacji działalności gospodarczej
2007	Leonid Hurwicz	Za położenie podwalin pod teorię „mechanism design”
	Eric S. Maskin	
	Roger B. Myerson	
2006	Edmund S. Phelps	Za analizę zależności międzyokresowych w polityce makroekonomicznej ¹
2005	Robert J. Aumann	Za poszerzenie naszego rozumienia konfliktu i kooperacji poprzez analizę z użyciem teorii gier
	Thomas C. Schelling	
2004	Finn E. Kydland	Za wkład w makroekonomie dynamiczną: spójność polityki gospodarczej w czasie oraz przyczyny leżące u podstaw cykli koniunkturalnych
	Edward C. Prescott	
2003	Robert F. Engle	Za metody analizy ekonomicznych szeregów czasowych ze zmienną w czasie wariancją (model ARCH)
	Clive W. J. Granger	Za metody analizy ekonomicznych szeregów czasowych ze wspólnymi trendami (kointegrację)
2002	Daniel Kahneman	Za zintegrowanie wniosków z badań psychologicznych do nauk ekonomicznych, szczególnie dotyczących ludzkich osądów i podejmowania decyzji w warunkach niepewności
	Vernon L. Smith	Za ustanowienie eksperymentów laboratoryjnych narzędziem empirycznej analizy ekonomicznej, szczególnie do badania alternatywnych mechanizmów rynkowych

2001	George A. Akerlof	Za analizę rynków z asymetrią informacji
	A. Michael Spence	
	Joseph E. Stiglitz	
2000	James Heckman	Za rozwój teorii i metod analizowania prób selektywnych
	Daniel McFadden	Za rozwój teorii i metod analizowania wyborów dyskretnych
1999	Robert Mundell	Za analizę polityki pieniężnej i fiskalnej w warunkach różnych reżimów kursów wymiany oraz analizę optymalnych obszarów walutowych
1998	Amartya Sen	Za wkład w ekonomię dobrobytu
1997	Robert Merton	Za nowatorską metodę wyznaczania wartości instrumentów pochodnych
	Myron Scholes	
1996	James Mirrlees	Za fundamentalny wkład w ekonomiczną teorię bodźców w warunkach asymetrii informacji
	William Vickrey	
1995	Robert Lucas Jr	Za rozwój i zastosowanie hipotezy racjonalnych oczekiwań, a tym samym przekształcenie analizy makroekonomicznej i głębsze zrozumienie polityki gospodarczej
1994	Reinhard Selten	Za pionierską analizę równowagi w teorii gier niekooperacyjnych
	John Nash Jr	
	John Harsanyi	
1993	Robert Fogel	Za wkład w odnowę historii gospodarczej poprzez zastosowanie teorii ekonomii i metod ilościowych do objaśnienia zmian gospodarczych i instytucjonalnych
	Douglas North	
1992	Gary Becker	Za rozszerzenie zakresu analizy mikroekonomicznej na szeroki zakres ludzkich zachowań i interakcji, włączając zachowanie pozarynkowe
1991	Ronald Coase	za odkrycie i wyjaśnienie znaczenia kosztów transakcyjnych i praw własności na strukturę instytucjonalną i funkcjonowanie gospodarki
1990	Harry Markowitz	Za pionierskie prace w teorii ekonomii finansowej
	Merton Miller	
	William Sharpe	
1989	Trygve Haavelmo	Za wyjaśnienie podstaw ekonometrii w oparciu o rachunek prawdopodobieństwa i analizę równoczesnych struktur ekonomicznych
1988	Maurice Allais	Za pionierski wkład w teorię rynków i efektywnego wykorzystywania zasobów
1987	Robert M. Solow	Za wkład w teorię wzrostu gospodarczego
1986	James M. Buchanan Jr.	Za rozwój kontraktowych i konstytucyjnych podstaw teorii podejmowania decyzji ekonomicznych i politycznych
1985	Franco Modigliani	Za pionierskie analizy oszczędzania i rynków finansowych
1984	Richard Stone	Za zasadniczy wkład w rozwój systemów rachunku narodowego, a tym samym ogromne usprawnienie podstaw empirycznej analizy ekonomicznej
1983	Gérard Debreu	Za wdrożenie do teorii ekonomii nowych metod analitycznych oraz za nowe ścisłe sformułowanie teorii równowagi ogólnej
1982	George Stigler	Za nowatorskie badania nad strukturami przemysłu, funkcjonowaniem rynków oraz przyczynami i skutkami regulacji publicznej

1981	James Tobin	Za analizę rynków finansowych i ich związków z decyzjami o wydatkach, zatrudnieniem, produkcją i cenami
1980	Lawrence Klein	Za stworzenie modeli ekonometrycznych i ich zastosowanie do analizy wahań ekonomicznych i polityki ekonomicznej
1979	Theodore Schultz	Za pionierski wkład w badania rozwoju gospodarczego ze szczególnym uwzględnieniem problemów krajów rozwijających się
	Arthur Lewis	
1978	Herbert Simon	Za pionierskie badania procesów podejmowania decyzji wewnątrz organizacji gospodarczych
1977	Bertil Ohlin	Za przełomowy wkład w teorię handlu międzynarodowego i międzynarodowych przepływów kapitałowych
	James Meade	
1976	Milton Friedman	Za osiągnięcia w dziedzinie analizy konsumpcji, historii i teorii monetarnej oraz za przedstawienie złożoności polityki stabilizacyjnej
1975	Leonid Kantorowicz	Za wkład w teorię optymalnej alokacji zasobów
	Tjalling Koopmans	
1974	Gunnar Myrdal	Za pionierską pracę w dziedzinie teorii pieniądza i wahań gospodarczych oraz za pogłębioną analizę współzależności zjawisk ekonomicznych, społecznych i instytucjonalnych
	Friedrich Hayek	
1973	Wassily Leontief	Za rozwój metody nakładów i wyników i jej zastosowanie do ważnych problemów ekonomicznych
1972	John Hicks	Za pionierski wkład w ekonomiczną teorię równowagi ogólnej oraz ekonomii dobrobytu
	Kenneth Arrow	
1971	Simon Kuznets	Za opartą na badaniach empirycznych interpretację wzrostu gospodarczego, która dała nowe i pogłębiła istniejące zrozumienie ekonomiczne struktur społecznych i procesów rozwoju
1970	Paul Samuelson	Za pracę naukową, poprzez którą rozwinął statyczną i dynamiczną teorię ekonomii i aktywnie przyczynił się do podniesienia poziomu analizy w naukach ekonomicznych
1969	Ragnar Anton Kittil Frisch	Za rozwój i zastosowanie modeli dynamicznych do analizy procesów ekonomicznych

źródło: www.wikipedia.pl za www.nobelproze.org

Wojciech Szymon Kowalski
Główny Ekonomista
INWEST CONSULTING S.A.